

Lähtettäjä:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja:

Kirkkonummen kunta
PL 20, 02401 Kirkkonummi
kirjaamo@kirkkonummi.fi

Lausunto Pohjoisen Kirkkonummen liikennekäytävän osayleiskaavasta (hankenumero 40000)

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n (rek.nro 116.353, 4105 jäsentä loppuvuonna 2022)) tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry kiittää Kirkkonummen kuntaa lausuntopyynnöstä. Yhdistys on perehtynyt nähtävillä olleeseen Pohjoisen Kirkkonummen liikennekäytävän osayleiskaavaehdotukseen ja muuhun aineistoon ja lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Nyt nähtävillä ollut kaavaehdotus sisältää joitain parannuksia valmisteluvaiheeseen nähden, mutta osa aiemman kaavaluonnoksen ongelmista on yhä läsnä. Myönteisenä asiana ratalinjauksen koillispuolen rakentamista on hieman supistettu aiemmasta. Kysymys Soidensuon luonnontilaisen ja edustavan suoalueen suojelusta on jätetty ratkaistavaksi muun yleiskaavoituksen yhteydessä rajaamalla kyseinen alue pois tämän osayleiskaavan suunnittelualueesta. Tässä ratkaisussa on omat ongelmansa, jotka liittyvät suoaluekokonaisuuden osittaiseen jakamiseen eri kaavahankkeiden kesken: osayleiskaavaehdotuksessa osa alueen tärkeistä reunametsistä on varattu suojaviheralueeksi (EV), jonka lisäksi alueelle on osoitettu katu- ja tieliikenteen yhteystarve. Nämä seikat voivat vaarantaa lisääntyvän häiriön ja reunavaikutusten myötä suoalueen luontoarvoja tavalla, jota kaavaan kirjattu luo-merkintä ei riitä estämään. Tästä syystä Soidensuon alueen suojelu SL-merkinnällä yhden yleiskaavatason hankkeen puitteissa olisi toivottava ratkaisu. Toistamme tässä yhteydessä muistutuksenomaisesti aiemman huomiomme siitä, että alue on erittäin tärkeää saada kokonaisuudessaan reunametsineen luonnonsuojelulain mukaisen suojelun piiriin. Espoon kaupungin mailla sijaitseva osuus suoalueesta on perustettu luonnonsuojelualueeksi tammikuussa 2023.

Osayleiskaavan tarkoituksena on ensisijaisesti Turun tunnin juna -hankkeeseen sisältyvän Espoo–Salooikoradan (ESA) ratalinjauksen osoittaminen sekä ratakankkeen jatkosuunnittelun ja toteuttamisen mahdollistaminen. Yleisesti kommentoimme, että pidämme oikorataa ja koko tunnin juna -hanketta uusine

ratayhteyksineen ekologisesti ja yhteiskunnallisesti kestävämmän mm. hankkeen merkittävien kielteisten luonto-, ympäristö- ja ilmastovaikutusten vuoksi. Osayleiskaava on voimakkaasti sidottu ESA-radan toteutumiseen: vaihtoehtoisia kaavaratkaisuja sellaisen tilanteen varalta, että oikoratahanke jäisi toteutumatta, ei ole esitetty ja arvioitu lainkaan. Tällainen skenaario tulee kaavan jatkokäsittelyssä huomioida ja mahdollistaa vaihtoehtoisen osayleiskaavan laatiminen. Valmisteluvaiheesta edelleen täsmennetyt keskustatoimintojen aluetta (C) ja asuntoaluetta (A) koskevat ajoitusmääräykset sen sijaan ansaitsevat kiitokset.

Toinen osayleiskaavan tärkeä tavoite on asuinalueiden ja työpaikkojen lisääminen suunnitellun Veikkolan aseman ympäristöön siten, että lähijunaliikenteen käyttäjämäärätavoite saavutetaan. Käytännössä tämä merkitsisi tuhansia uusia asukkaita aseman lähialueille, ja tämä tarkoittaa edelleen maakunnallisesti arvokkaan Torvströmossenin alueen luontoarvojen merkittävää hävittämistä. Torvströmossenin kuuluu myös Nuuksion suojelualuerajausta laajempaan Nuuksion järviylängön maakunnallisesti tärkeään lintualueeseen (MAALI), ja se on osaltaan edustavaa aluetta taantuvalla metsälinnustolle (Ellermaa 2010, Ellermaa 2018). Maakunnallisesti arvokas luontoalue tulee säilyttää kokonaisuudessaan, jotta alueen merkittävät luontoarvot turvataan ja jotta Nuuksion Natura-alueelle kohdistuvaa lisääntyvää virkistyskäyttöpainetta kyetään jakamaan ja tasaamaan laajemmalle alueelle.

Vaikutukset Nuuksion Natura-alueeseen

Kritisoimme tapaa, jolla kaavahankkeessa on käsitelty vaikutusten arviointia erityisesti Nuuksion Natura 2000 -alueen osalta. Huomautimme yhdessä monien muiden lausunnonantajien kanssa puuttuvasta Natura-arvioinnista kaavan valmisteluvaiheessa, eikä tilanne ole näiltä osin korjaantunut kaavaehdotuksessa, vaan lakisääteinen arviointi osayleiskaavan vaikutuksista Nuuksion Natura 2000 -alueeseen on yhä laatimatta. Tämä on nähdäksemme sekä lainsäädännön että laajemmin vuorovaikutuksen kannalta ongelmallista ja moitittavaa. MRL 9 §:n mukaisesti kaavan merkittävät vaikutukset arvioivan suunnittelun tulee olla kaavan laatimisen lähtökohta ja perusta, ja alkuperäiseen säädökseen liittyvät esityöt selkeyttävät tämän vaatimuksen tulkintaa siten, että ”alueiden käytön ja eri toimintojen sijoittamisen ympäristövaikutukset ja muut vaikutukset on tarpeen selvittää ja arvioida *riittävän aikaisessa vaiheessa* kaavaa laadittaessa” (HE 101/1998 vp, s. 63, kursivointi lisätty). Riittävän varhainen ja laaja-alainen vaikutusten arviointi on vuorovaikutuksen kannalta välttämätöntä myös siksi, että ilman tällaista vaikutusten arviointia niiden, joiden olosuhteisiin kaavaratkaisu saattaa vaikuttaa, on käytännössä mahdotonta tosiasiallisesti arvioida kaavan ja mahdollisten vaihtoehtoisten ratkaisujen vaikutuksia (ks. HE 101/1998 vp, s. 63) Osayleiskaavahankkeen mahdollistama ratalinjaus ja tavoitellun lähijunaliikenteen käyttäjämäärän tarkoittama voimakas uusi maankäyttö sekä Nuuksioon kohdistuva voimakas virkistyskäyttöpaineen lisäys merkitsevät nähdäksemme sellaista suunnittelua, joka edellyttää luonnonsuojelulain (vanhan lain 65 §, uuden säädöksen 35 §) mukaista Natura-arviointia. Näin ollen Natura-arviointi kuuluu niihin arviointeihin, jotka olisi tullut toteuttaa huomattavasti aiemmassa vaiheessa kaavoitushanketta sen sijaan, että asiaa kohdeltaisiin ikään kuin jälkikäteen päälle liimattuna myöhäisenä ajatuksena.

Korostamme, että kaavaehdotusta ei voida hyväksyä ilman Nuuksion Natura 2000 -alueeseen kohdistuvien vaikutusten arviointia, arvioinnista pyydettyä lakisääteistä lausuntoa ja tämän arvioinnin sekä kaavan saattamista osallisten nähtäville.

Viheryhteydet

Suunnittelualueen luoteisosan maakunnallisesti tärkeää viheryhteyttä koskevat kaavamerkinnot ovat ristiriitaisia ja ongelmallisia. MRL 128 §:n mukaista mm. puiden kaatamista koskevaa toimenpiderajoitusta ei voida osoittaa yleiskaavassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi osoitetulle alueelle, joten M/eko-merkintä ei ole maankäyttö- ja rakennuslain mukainen. Samasta syystä viheryhteyttä turvaavalla luo-merkinnällä ei ole nykytilanteessa vaikutusta. Ehdotamme M/eko-merkinnän muuttamista kaavaan VL-merkinnäksi, jolloin myös luo-merkintä olisi oikeudellisesti sitova ja vaikuttava.

Soidensuon alueeseen yhdistyvä toisen viheryhteyden turvaamisen kannalta ongelmia aiheuttaa ratalinjauksen koillispuolelle osoitettu katu- ja tieliikenteen yhteistarve. Tämä leventäisi liikennekäytävää ja selostuksessa tunnistetun (s. 12) mukaisesti tulisi osaltaan vahvistamaan estevaikutusta. Pidämme huolestuttavana, että selostuksen mukaan mitään konkreettisia suunnitelmia viheryhteyden vahvistamiseksi ei vielä ole. Suunnittelualueen tärkeät ekologiset yhteydet osoitetaan maakuntakaavan mukaisesti, mutta on perusteltua kysyä, kykeneekö osayleiskaava tällaisenaan turvaamaan yhteyksien säilymisen ja vahvistamisen niin, että maakuntakaavan asettamat vaatimukset täyttyvät.

Perälänjärvi

Suunnittelualueen luoteisosassa sijaitseva Perälänjärvi kuuluu Pohjois-Kirkkonummen lintujärvien MAALI-alueeseen (Ellermaa 2010). Järven tila on mm. suo- ja metsäojitusvesien vuoksi heikentynyt, ja mm. järvellä aikanaan pesinyt Uudenmaan alueella harvalukuinen pikkulokki on kadonnut järven pesimälinnustosta. Perälänjärven luontoarvojen turvaamisen ja mahdollisten kunnostustoimien toteutumisen tueksi osayleiskaavaan olisi syytä kirjata Perälänjärven voimassa olevassa asemakaavassa (2012) oleva järven luoteispään merkintä tärkeästä lintualueesta esimerkiksi luo-merkinnällä.

Lopuksi

Pohjoisen Kirkkonummen liikennekäytävän osayleiskaavahanke haasteet ja ongelmat liittyvät pääosin sen lähtökohtaan, jossa hyvin kapealle ja pienelle alueelle merkittävän luontoalueen viereen pyritään sijoittamaan hyvin raskasta ja intensiivistä maankäyttöä. Lisäpainetta kaavahankkeelle ja sen valmistelulle luo osaltaan ESA-rataan liittyvä kiireellinen aikataulu, joka näkyy erityisesti Natura-arvioinnin ja viheryhteyksien konkreettiseen turvaamiseen liittyvien suunnitelmien puutteessa ja osittain kaavamerkinnoissa.

Helsingissä 25.8.2023

Aleksi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Lähteet:

Ellermaa, M., Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 4/2010–1/2011.

Ellermaa, M., Maakunnallisesti tärkeät metsälintujen pesimäalueet Uudellamaalla. Tringa 4/2018. (Ellermaa 2018b)